

NOVADI ZAĻO

Taimiņš (*Salmo trutta*) ir Latvijā labi zināma, taču makšķernieku samērā reti noķerta zivs. Igauni šo zivi sauc par meriforell, bet leiši – par šlakys. Latvijā zināmie oficiāli ķertie taimiņi bijuši tuvu metram garumā un līdz 10 kilogramiem svarā. Vienīgā vieta mūsu valstī, kur taimiņus mākslīgi pavairo ar vērienu, ir zivjaudzētava “Brasla” Cēsu novadā. No turienes viņi ceļo uz ūdenskrātuvēm visā Latvijā.

Nedaudz iz vēstures

Taimiņš pēc dabas ir vientuļnieks, kurš no gada līdz pat septiņu gadu vecumam dzīvo jūrā, kur sasniedz dzimumgatavību, un tad dodas nārstot upēs. Latvijā taimiņu nārsts upēs notiek oktobrī un novembrī, bet taimiņu kāpurī izšķīļas pavasarī. Taimiņu mazuļi upēs Latvijā parasti pavada divus gadus, sasniedzot 10–19 centimetru garumu. Upēs sastopama arī taimiņa saldūdens pasuga – strauta forele. Novērota līdz 600 kilometriem tāla taimiņu migrācija, šo zivju pārvietošanās ātrums ir līdz pat 28 kilometriem dienā! Taimiņa ēdienkartē galvenokārt ir zivis un vēžveidīgie. Pasaulē sastapti pat deviņpadsmitgadīgi taimiņu vecāki, Latvijā gan atzīmējušies tikai līdz septiņiem gadiem veci taimiņi.

Taimiņu mākslīgā pavairošana Latvijā lielā mērā ir zivjaudzētavas “Brasla” ziņā. Tās galvenais uzdevums ir taimiņu resursu atražošana, katru gadu izaudzējot un ielaižot Gaujas baseinā ap 200 tūkstošiem taimiņu smoltus un mazuļus. “Braslā” vēl audzē arī varavīksnes foreļu mazuļus un nēģu kāpurus. Zivjaudzētava atrodas vien dažus kilometrus leņpus tilta pār Braslu uz Valmieras-Ilčukalna šosejas, šeit izaugušie taimiņu, foreļu un nēģu mazuļi nonāk tieši Gaujas baseinā upēs.

Pirmās Latvijas brīvvalsts laikā vietā, kur tagad atrodas zivjaudzētava “Brasla”, ap 1927. gadu uz Braslas upes uzbūvēja hidroelektrostaciju. Interesanti, ka ūdens uz HES turbīnām no uzstādītajuma nāca pa divām – ar 1,6 un 2 metru diametra – koka caurulēm, Abi šie caurplūdes rori bija gatavoti no spundētiem dēļiem un ik pa 50 centimetriem savilkti ar dzelzs stīpām. Šeit ražoja elektrību brīvajā Latvijā, arī Otrā pasaules kara laikā un vēl pēc kara, kad jau bija Latvijas PSR. Līdz padomju zinātnei labpatikās mainīt šīs vietas ekonomisko orientāciju – Braslas HES vietā tika izlemts ierīkot aklimatizācijas staciju lašveidīgām zivīm un vēžiem no visas varen

plašās dzimtenes... Visas hidroelektrostācijas iekārtas demontēja, toties uz šejieni sāka vest no PSRS Tālajiem Austrumiem lašveidīgās zivis, piemēram, kuprlašus jeb gorbušas (*Oncorhynchus gorboscha*), kā šīs zivis sauc gan igauņi, gan lietuvieši. Mēģinājums piejaucēt kuprlašus Latvijas apstākļiem neizdevās, toties tieši no Braslas vispirms uz Primmas ezeru Salacgrīvas pusē un pēc tam tālāk pa visu mūsu valsti šodien jau izplatījies tolaik ciemos atbraukušais Amerikas signālvēzis – visbīstamākā invazīvo vēžu suga, kas būtiski apdraud vietējo vēžu populācijas un izplata vēžu mēri...

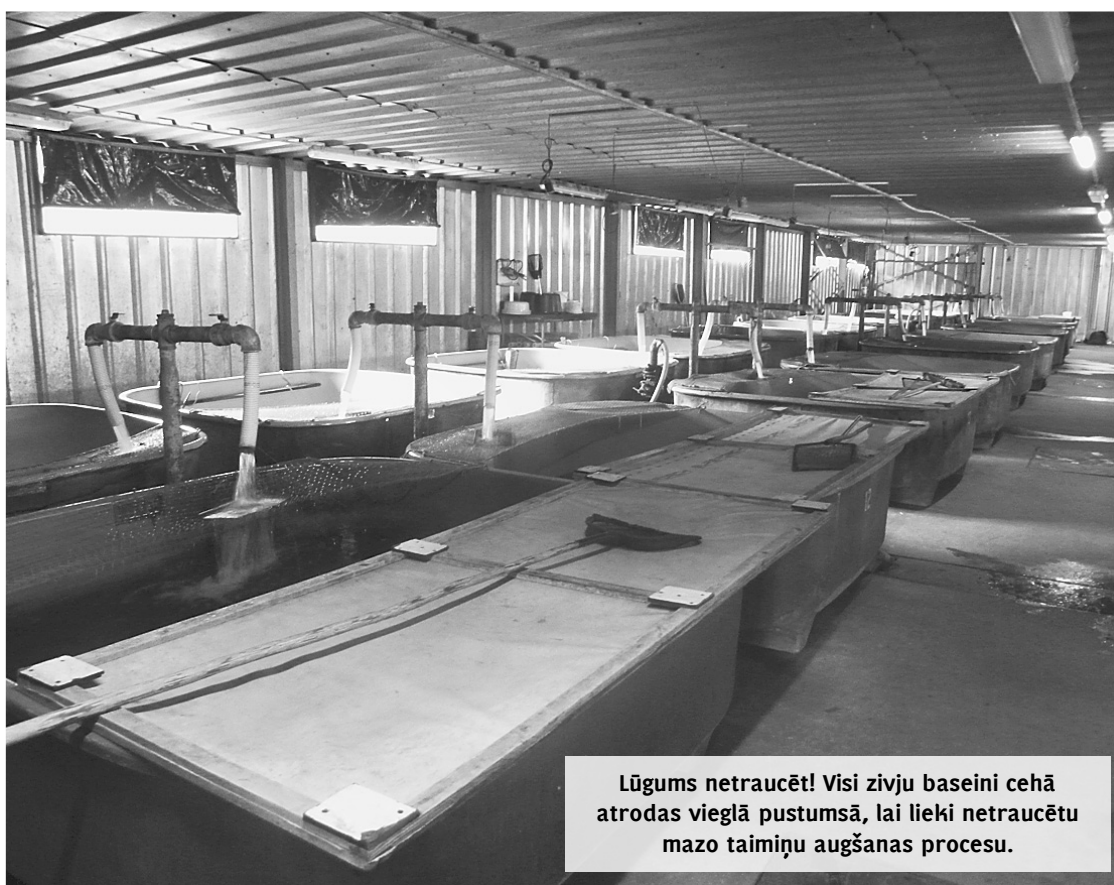
Zivju audzēšana zem dažādiem jumtiem

1970. gadā šeit, uz Braslas, sāka strādāt valsts zivjaudzētava, tā turpināja savu darbu arī neatkarīgajā Latvijā, un tikai 2004. gada 8. novembrī tika likvidēts valsts uzņēmums zivju audzētava “Brasla”. Reāli toreiz zivjaudzētava tikai pārgāja Zivju resursu aģentūras kompetencē, bet pēc aģentūras likvidācijas 2010. gadā, apvienojoties laboratorijai un valsts zivjaudzētavām, izveidojās zinātniskais institūts “Bior”, pilnā nosaukumā Pārtikas drošības, dzīvnieku veselības un vides zinātniskais institūts “Bior”. Šobrīd zivju resursu Latvijā pavairo saskaņā ar Zivju resursu mākslīgās atražošanas plānu 2021.–2024. gadam, kurš balstīts uz institūta “Bior” izstrādātajām rekomendācijām. Taimiņu audzēšanas nišā strādā institūta zivjaudzētavas “Kārļi” nodaļa “Brasla”, ko vienkāršības labad varam droši saukt par zivjaudzētavu “Brasla”. Šeit izaudzētos taimiņu mazuļus saskaņā ar “Bior” zinātnieku norādījumiem audzētāji laiž vairākās Gaujas baseina upēs – lielākoties Gaujā Carnikavā, Līgatnē un Murjāņos, bet dažkārt arī Braslā un Amatā.

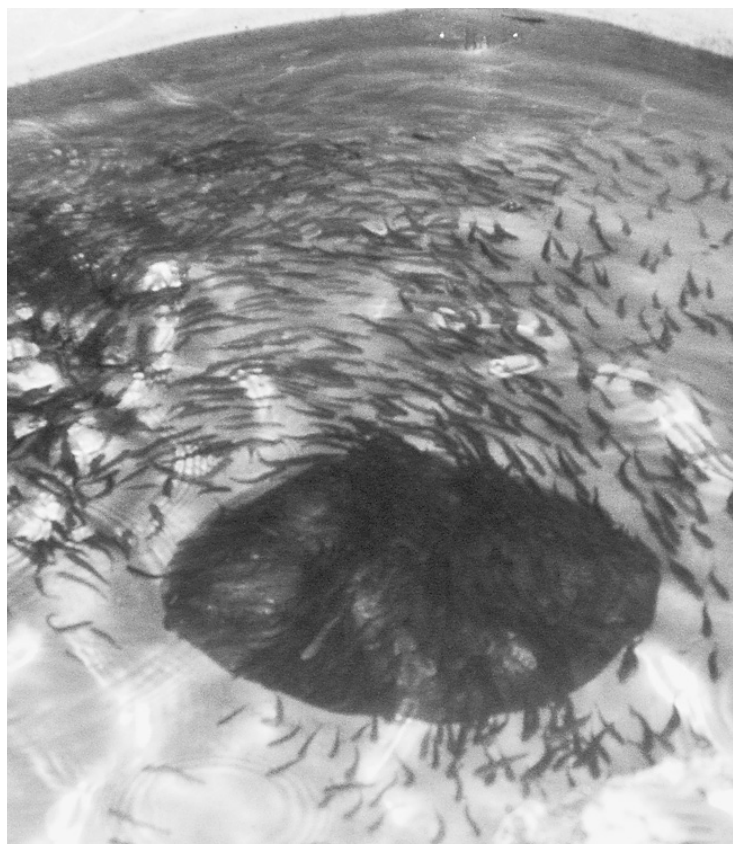
Viss sākas ar mammu tīklā

Taimiņus zvejo Carnikavā zvejnieki, saķerot vaisliniekus, kuri tiek noslaukti, paņemot ikrus un pieņus. Vēl nenobrieđušie taimiņi līdz slaukšanas kondīcijas sasniegšanai nokļūst zivjaudzētavas “Brasla” baseinā. Šeit ir vienīgā vieta Latvijā, kur iespējams ķert pašu izlaistos taimiņus. No vienas taimiņu mamma var iegūt līdz pat 700 mililitriem tilpumā jeb skaitā līdz 10 tūkstošiem ikru. Ja sakrīt vairāki apstākļi (laba mamma, piemērota ūdens temperatūra u.c.), apaugļoties var pat visi ikri. Mākslīgo apaugļošanu veic speciālos traucos, noteiktu laiku jaucot ikrus kopā ar pieņiem.

Tramīgo taimiņu trajektorijas

Lūgums netraucēt! Visi zivju baseini ceļā atrodas vieglā pustumsā, lai lieki netraucētu mazo taimiņu augšanas procesu.

Zivju mazuļu simti, varbūt pat tūkstoši, baseinā pat netaisās pozēt – te ir nerimstoša kustība, nedaudz fotokameras klātbūtnes sanervozēta nepārtraukta zivju dejas...

Gan ikru un pieņu kopā jaukšanu, gan pēc tam ikru skalošanu veic lēnām un plūstoši, pēc tam apaugļotos ikrus ievieto speciālās kastītēs, kur tie nākamajā pavasarī izšķīļīsies. Tam pa vidu vēl ļoti skrupulozs darbs – ik pa laikam ikri jātīra, jāpāršķiro, ņemot laukā bojātos vai tukšos. To ļoti uzmanīgi, lai nepieskartos blakus esošajiem ikriem, dara ar pinceti! Marta beigās, aprīlī sāk attīstīties taimiņu kāpurī, maijā jau tie pamazām sāk ēst. Starp citu, taimiņš ir daudz tramīgāks par savu pusmāsu foreli, tāpēc zivjaudzētavā ļoti uzmanīgi, lai mazo taimiņu baseinus neviens lieki ar savu klātbūtni netraucētu...

“Brasla” audzē taimiņu smoltus. Mazais taimiņš jeb smolts izaug no iepriekšējā rudenī – oktobrī, bet biežāk novembrī – nēmtajiem ikriem. Pirmajā gadā

zivis sasniedz svaru no grama līdz trim, bet pēc tam nākamajā gadā mazais taimiņš sasniedz jau 15 vai 20 gramus. Protams, ne visas zivtiņas aug vienlīdz ātri, bet taimiņa standarts noteikts 15 gramā. Tas nozīmē, ka taimiņš sasniedz smoltifikāciju – stāvokli, kad zivs fiziski sasniegusi laiku, kad tai jādodas uz jūru. Ja zivjaudzētavu “Brasla” savā ziņā var uzskatīt par taimiņu bērnudārzu, tad šeit paaugušies sīkuļi, nonākuši jūrā, kur ūdenim optimāla temperatūra un kur fizioloģiski taimiņš var sākt augt ātrāk, jau pirmajā gadā var sasniegt pat kilograma svaru!

Rezumējot var teikt, smolts apzīmē to stadiju, kad zivs – tobrīd tā jau sāk kļūt sudrabaina – gatava doties uz jūru un paciest sāļumu, tāpēc smoltifikāciju var saukt arī par taimiņu kalibrēša-

nu. Kas neatbilst kalibrām, tos, protams, arī izlaiž upēs – kamēr tiek aizvesti un izlaisti upēs lielākie taimiņi, tikmēr tie mazākie taču paaugušies! Parasti taimiņus izlaiž Gaujā pie Carnikavas un Murjāņiem, tur jūra tuvāk, taču sava daļa tiek arī Braslai. Pavasarī taimiņi aug ļoti ātri – no 10 gramiem aprīlī jau maijā taimiņam smoltifikācijai atbilstošie 15 gramā.

Aizpeld jūriņā!

Zinātnieki iesaka taimiņus izlaist upē, kad ūdens temperatūra sasniegusi 10 grādus. Monitoringa upe zivjaudzētavai “Brasla” ir Salaca, tajā visu gadu stāv īpašs smolts murds. Pēc tur gūtajiem novērojumiem tad arī top zinātnieku rekomendācijas. Katru gadu taimiņu izlaišanas laiks var atšķirties. Visus izlaistos taimiņus iezīmē, ar šķērītēm nogriežot tauku spuru. Tas tiek darīts ziemā, kad ūdens temperatūra ir ap nulli. Te jāatgādina, ka zivjaudzētavā “Brasla” zivju mazuļus audzē recirkulācijā, caurplūdes sistēmā – apmēram 300 litri sekundē – izmantojot Braslas ūdeņus. Tā nu sanāk, ka audzētavā un upē ūdens – gan pēc temperatūras, gan ar visiem mikroorganismiem, gan iespējamu piesārņojumu un arī parazītiem – vienāds. Tāpēc audzētavā ūdenim regulāri tiek veikta dezinfekcija, lielākoties izmantojot sāli un atsevišķās situācijās arī hloru saturošus līdzekļus. Tā var iztikt bez antibiotikām, un zivis “Braslā” izaug veselīgākas. Atliek vien tāds sīkums, kā tramīgo taimiņu atļautajā laikā upē noķert!

**Latvijas
vides
aizsardzības
fonds**

Materiāls tapis ar Latvijas Vides aizsardzības fonda finansiālu atbalstu. Par publikāciju saturu atbild SIA „Kurzemes Vārds” un reģionālās izdevniecības